

Pilar 3

2019

OFFENTLIGGJØRING AV FINANSIELL INFORMASJON ETTER KAPITALKRAVFORSKRIFTEN

Banken for Telemark og telemarkinger

SpareBank
TELEMARK

Innhold

04 INNLEDNING

- 04 SPAREBANKEN TELEMAR
- 04 SPAREBANK 1 ALLIANSEN

05 VIKTIGE UTVIKLINGSTREKK

07 KAPITAL OG KAPITALKRAV

- 07 KAPITALDEKNINGSREGELVERKET
- 07 PILAR 1 – MINIMUMSKRAV TIL ANSVARLIG KAPITAL
- 08 PILAR 2 – VURDERING AV SAMLET KAPITALBEHOV OG TILSYNSMESSIG OPPFØLGING
- 08 PILAR 3 - OFFENTLIGGJØRING AV INFORMASJON

9 ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALKRAV

11 RISIKO- OG KAPITALSTYRING

- 11 OVERORDNET RISIKOPROFIL
- 11 ORGANISERING OG ORGANISASJONSKULTUR
- 11 KONTROLL- OG STYRINGSSTRUKTUR
- 13 PROSESS FOR VURDERING AV RISIKOEKSPONERING OG KAPITALBEHOV (ICAAP)

14 STYRING OG KONTROLL AV RISIKO

- 14 KREDITTRISIKO
- 19 KONSENTRASJONSRISIKO
- 20 LIKVIDITETSRISIKO
- 21 MARKEDSRISIKO
- 23 OPERASJONELL RISIKO
- 23 FORRETNINGSRISIKO
- 23 STRATEGISK RISIKO
- 24 GODTGJØRELSESORDNINGER

26 BEREGNET ØKONOMISK KAPITAL (PILAR 2)

27 SAMMENLIGNING AV REGULATORISK OG BEREGNET PILAR 2-KRAV

27 KAPITALMÅL OG KAPITALVURDERINGER VEDLEGG

Innledning

Pilar 3 - dokumentet er utarbeidet for å gi en beskrivelse av Sparebanken Telemarks risiko- og kapitalstyring, i samsvar med de krav som stilles i Forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV del XI § 42 og finansforetakslovens § 14-5 om offentliggjøring av finansiell informasjon.

Alle tall er oppgitt i millioner kroner, så sant ikke annet er opplyst.

Som hovedregel oppdateres dokumentet årlig, men dersom det skjer vesentlige endringer med betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling vil dokumentet oppdateres med ny informasjon. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital er tilgjengelig i konsernets kvartalsrapporter.

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokumentet med vedlegg vises det til *Om oss/investor* på Sparebanken Telemark sin hjemmeside <https://sparebank1.no/nb/telemark>.

Bankens strategi vektlegger dialog med ulike interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og gjennomsiktighet settes i fokus. Informasjon om bankens utvikling og resultater skal være korrekt, relevant og tidsriktig og skal sørge for at bankens ulike interessegrupper kan holde seg løpende orientert. Det overordnede målet med informasjonen er å skape tillit hos myndigheter, eiere, kunder og långivere. Banken etterlever så langt det lar seg gjøre anbefalingene fra www.nues.no.

Kjernevirksomheten til banken er å skape verdier gjennom å ta bevisst og forsvarlig risiko. Risiko- og kapitalvurderingsprosesser skal sikre at banken har en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av risikonivå, og at kapitaldekningen er tilpasset bankens virksomhet og risikoprofil og regulatoriske krav.

Sparebanken Telemark

Sparebanken Telemark skal være en attraktiv, lønnsom og solid sparebank. Dette skal vi nå gjennom et fullsortimenttilbud av bank- og forsikringsprodukter, og -tjenester. Kundene skal oppleve at vi er den beste banken på nærhet i alle kanaler, med lokal forankring, forståelse av kundes behov, høy kompetanse og god kommunikasjon hos våre rådgivere. Dette vil gi oss stor tillit blant våre kunder, samarbeidspartnere og kolleger.

Som lokal sparebank handler vår strategi om hvordan vi skal skape verdier for våre kunder, eiere og ansatte. Dette skal skje gjennom bærekraftige handlinger og med akseptabel risiko. Gjennom lønnsom vekst og god soliditet gir det oss gode muligheter til å nå våre mål samtidig som det gjør oss rustet til å møte utfordringer som måtte komme. Som samfunnsinstitusjon er vi med på å skape verdier som er betydelig større enn bankens regnskapsmessige resultat, og som har betydning

for lokalsamfunnens utvikling. Lokal tilstedeværelse og kredittgivning i gode og dårlige tider sikrer stabil utvikling av samfunnet. Gjennom våre to sparebankstiftelser vil en stor andel av bankens resultater føres tilbake til lokalsamfunnene i form av gaver til allmennyttige formål.

Våre strategiske mål er:

- Egenkapitalavkastning på over 9 %.
- Ren kjernekapitaldekning på over 16 %.
- Utbytte på minimum 50 %.

For å nå bankens strategiske mål er det definert seks strategiske fokusområder. Disse er:

- Gode kundeopplevelser gjennom at vi er til stede for kunden når de trenger oss.
- Fokus på kultur og ledelse slik at vi kan skape verdier gjennom endringsvillige medarbeidere.
- God lønnsomhet og soliditet.
- Effektiv verdikjede.
- Blant Norges beste banker på lansering av nye produkter og verdikjeder slik at vi kan realisere økonomiske gevinster.
- Bidra til bærekraftig utvikling i våre markedsområder.

Ved utgangen av 2019 har banken om lag:

- 53.000 personkunder,
- 5.000 bedriftskunder,
- 32.000 forsikringskunder og
- 1.300 lag/foreninger.

Gjennom denne kundebasen er banken regionens ledende bank og største private bidragsyter til næringsutvikling og allmennyttige formål i samspill med sparebankstiftelsene.

Telemark ble borte som eget fylke 01.02.2020, og er nå en del av vårt nye fylke Vestfold og Telemark. Vi ønsker fremdeles å være banken for telemarkinger med den historie og verdier som ligger i dette begrepet, men er nysgjerrige på hva fremtiden kan bringe i vår nye region.

SpareBank 1 Alliansen

SpareBank 1 Alliansen er et bank- og produksamarbeid der SpareBank 1 bankene i Norge samarbeider gjennom de felleseide selskapene SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Utvikling DA. SpareBank 1 Alliansen er Norges nest største finansgruppering – målt i forvaltningskapital. Alliansen består av 14 selvstendige banker som er fullverdige leverandører av finansielle produkter og tjenester til privatpersoner, bedrifter og organisasjoner.

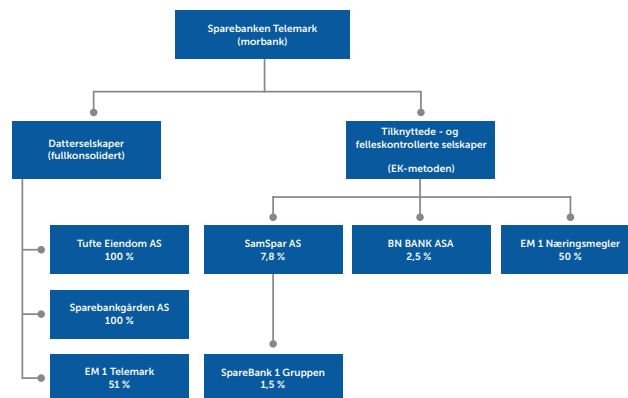
Kundene skal oppleve at SpareBank 1 Alliansen er den beste på nærhet, lokal forankring og kompetanse. Totalt har alliansen ca. 7.500 ansatte, hvorav ca. 1.400 er tilknyttet SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Utvikling DA med datterselskaper.

SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Utvikling DA utgjør Alliansesamarbeidet. Hensikten med Alliansesamarbeidet er å levere attraktive produkter og tjenester med fokus på gode kundeopplevelser for å bidra til SpareBank 1-bankenes konkurransekraft og lønnsomhet, slik at de forblir sterke og selvstendige. Alliansesamarbeidets visjon er: Attraktivt for kundene og bankene.

SpareBank 1-bankene har etablert en rekke felles selskaper som inngår i SpareBank 1 Alliansen. Sparebanken Telemarks deltagelse i SpareBank 1 Alliansen (SpareBank 1 Utvikling DA og SpareBank 1 Gruppen AS) ivaretas gjennom eierskapet i Samarbeidende Sparebanker AS (SamSpar AS). Bankens eierandel i SamSpar AS per 31.12.2019 er 7,8 %.

Konsernet Sparebanken Telemark utgjør morbanken og tre datterselskaper. I tillegg har banken tre felleskontrollerte – og tilknyttede selskaper.

Figur 1 Oversikt over konsernet Sparebanken Telemark

Sparebanken Telemark avlegger selskaps- og konsernregnskap i henhold til de internasjonale regnskapsstandardene «IFRS» (International Financial Reporting Standards) – se note 2 til årsregnskapet for nærmere detaljer og effekter av overgangen fra god regnskapsskikk i Norge til IFRS.

Alliansesamarbeidet

SpareBank 1 Utvikling DA

- EiendomsMegler 1 Norge AS
- SpareBank 1 Kundesenter AS
- SpareBank 1 Verdpapirservice AS

SpareBank 1 Gruppen AS 9,6 %

- SpareBank 1 Forsikring AS (pensjon)
- ODIN Forvaltning AS
- LOfavor AS
- Conecto AS
- SpareBank 1 Portefølje AS
- Sparebank 1 Factoring AS
- Sparebank 1 Spleis AS
- Fremtind Forsikring AS

Direkte eid av bankene

- SpareBank 1 Kredittkort AS
- SpareBank 1 Boligkreditt AS
- SpareBank 1 Næringskreditt AS
- SpareBank 1 Markets AS
- SpareBank 1 Betaling AS
- BN Bank ASA

Viktige utviklingstrekk

Finansielle nøkkeltall for konsernet Sparebanken Telemark per 31.12.2019:

Resultat etter skatt	339 (291) ¹ mnok
Egenkapitalavkastning	10,3 (9,7) %
Ren kjernekapitaldekning ²	18,0 (16,5) %
Kjernekapitaldekning	19,0 (17,4) %
Kapitaldekning	20,9 (19,3) %
Utlånsvekst inkludert overføring til kredittforetak	6,3 (7,7) % siste 12 måneder
Innskuddsvekst	6,9 (7,0) % siste 12 måneder

Likviditetsrisikoen til banken er redusert gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Banken har en forsvarlig forfallsprofil.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde, og innskuddsdekningen målt som innskudd i % av brutto utlån på balansen viser en økning fra 70,2 % i 2018 til 70,7 % ved utgangen av 2019.

Et viktig instrument for langsiktig innlån er overførsel av utlån til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt

AS. Banken har per 31.12.2019 overført 9.827 mnok til disse kredittforetakene.

Kredittrisiko anses å være den vesentligste risikoen i bankens virksomhet, og er under kontinuerlig overvåking. Det er styrets policy at banken skal ha en moderat kredittrisiko profil.

Bankens risikoprofil vurderes som moderat til lav. Soliditeten er god og banken står godt rustet til å møte nye utfordringer samt å innfri bankens langsiktige mål og strategier.

¹ Tall i parentes gjelder foregående år (gjelder hele dokumentet)

² Forholdsmessig konsolidert

Kapital og kapitalkrav

Kapitaldekningsregelverket

Banken følger EUs kapitaldekningsregelverk for banker og verdipapirforetak CRD IV/CRR.

Kapitaldekningsregelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger hvor formålet er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom følgende virkemidler:

- Risikosensitivt kapitalkrav
- Regulatoriske krav til risikostyring og kontroll
- Tilsynsmessig oppfølging
- Informasjon til markedet

Regelverket skal sørge for at det blir økt samsvar mellom hvordan myndighetene setter krav til kapitaldekning i foretakene og den metodikken foretakene selv benytter for å beregne og vurdere sitt eget kapitalbehov.

Regelverket består av tre pilarer:

- Pilar 1: Minimumskrav og bufferkrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2: Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3: Offentliggjøring av informasjon

Forholdsmessig konsolidering

Finansforetaksloven § 17-13 2.ledd pålegger Sparebanken Telemark forholdsmessig konsolidering av eierandeler i finansforetak i SpareBank1 Alliansen, for kapitaldekningsformål.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet om forholdsmessig konsolidering av eierandeler på mindre enn 10 % i andre foretak enn kredittforetak.

Banken foretar forholdsmessig konsolidering for eierandeler i SB1 Boligkreditt AS, SB1 Næringskreditt AS, SB1 Kredittkort AS, SB1 Finans Midt Norge AS og BN Bank ASA.

Bankens investering i datterselskap faller inn under størrelsesunntaket i forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD V § 17. Det utarbeides derfor ikke kapitaldekning på konsolidert nivå.

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder for beregning av kapitalkravet i pilar 1 og pilar 2. Sparebanken Telemark benytter standardmetoden for beregning av kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko.

Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Det følger av finansforetaksloven § 14-1 at banker minimum skal ha en ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital på henholdsvis 4,5, 6,0 og 8,0 % av risikovektet beregningsgrunnlag. I tillegg skal bankene ha en bevaringsbuffer på 2,5 %, en systemrisikobuffer på 3,0 %³ og en motsyklisk kapitalbuffer mellom 0 og 2,5 %, jfr. finansforetaksloven § 14-3. Motsyklisk kapitalbuffer er per 31.12.2019 på 2,5 %⁴. Bufferkravene skal oppfylles med ren kjernekapital. Til sammen gir dette banken et minste- og bufferkrav etter pilar 1 til ren kjernekapitaldekning på 12,5 %, kjernekapitaldekning på 14,0 % og kapitaldekning på 16,0 %.

Figur 2 – Illustrasjon av bankens metoder for å beregne minimumskrav til ansvarlig kapital iht. pilar 1.

Samlet ansvarlig kapital er summen av kjernekapital og tilleggskapital. Beregningsgrunnlag og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i dokumentets kapittel om ansvarlig kapital og kapitalkrav.

3 I desember 2019 økte Finansdepartementet systemrisikobufferkravet fra 3,0 % til 4,5 % gjeldende for standardbanker fra utgangen av 2022. I henhold til Finansdepartementets uttalelser gjenspeiler ikke økningen i systemrisikobufferkravet endringer i det generelle risikobildet, men en omlegging av virkemiddelbruken, hvor mer risiko skal dekkes av pilar 1.
4 Senket til 1,0 % 13.03.2020 grunnet Covid-19.

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Regelverket omfatter krav til bankens egen prosess for vurdering av risiko og nødvendig kapital. I Finanstilsynets rundskriv nr. 12/2016 er prinsipper og metoder for «Internal Capital Adequacy Assessment Process – (ICAAP)» prosessen ytterligere tydeliggjort. Sparebanken Telemarks prosess for vurdering av risikoprofil og kapitalbehov er beskrevet i kapittel om risiko og kapitalstyring. I tillegg gir pilar 2 retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Finanstilsynet foretar jevnlig vurdering av foretakenes risiko og kapitalbehov (SREP) og offentliggjør sine vedtak om pilar 2-krav. I vurderingen legges det til grunn at foretaket skal ha kapital ut over minstekravet og bufferkrav for risikoer som foretaket er utsatt for og som ikke, eller bare delvis, er dekket i minstekravet i pilar 1.

Sparebanken Telemark er i Finanstilsynets brev av 18.12.2017 definert som gruppe 3-foretak for SREP-formål med detaljert SREP-vurdering med skriftlig tilbakemelding hvert tredje år.

13. november 2017 mottok banken et bankspesifikt pilar 2-krav for morbank på 2,2 % som skal dekkes innenfor ren kjernekapital. Kravet ble gjort gjeldende fra 31.12.2017. Banken har ikke mottatt justert vedtak fra Finanstilsynet om kapitalbehov

som følge av det utvidede kravet til konsolidering av eierandeler i finansforetak i samarbeidende grupper, men har foretatt en omregning av krav gitt til morbank.

Sparebanken Telemark oppfylder i hele prognoseperioden myndighetenes krav til ren kjernekapital inklusiv motsyklisk buffer og ovennevnte pilar 2-krav. Beregningene er gjennomført for perioden 2019-2022 ut i fra estimert beregningsgrunnlag og estimert kapitalbehov, ren kjernekapital, kjernekapital og kapitaldekning. Beregningene er beheftet med usikkerhet, og er gjennomført i forkant av at Covid-19 krisen inntraff.

Pilar 3 - Offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den utvidede tilsynsmessige oppfølgingen av pilar 2 med offentliggjøring av informasjon knyttet til risiko- og kapitalbehovsvurderinger. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon. Bankene skal offentliggjøre opplysninger som gir markedsaktørene mulighet til å vurdere foretakenes risikoprofil, kapitalisering og styring og kontroll med risiko. Dette dokumentet sammen med årsrapport og kvartalsrapporter 2019 oppfylder bankens plikt til offentliggjøring av informasjon etter denne delen av kapitaldekningsregelverket.

Ansvarlig kapital og kapitalkrav

Tabell 1 - Ansvarlig kapital/kapitaldekning for Sparebanken Telemark:

Forholdsmessig konsolidering Beløp i tnok	31.12.2019	31.12.2018
Ansvarlig kapital		
Ren kjernekapital	3 143 963	2 939 690
Kjernekapital	3 307 068	3 101 385
Ansvarlig kapital	3 633 907	3 440 106
Beregningsgrunnlag	17 419 229	17 869 464
Kapitaldekning		
Ren kjernekapitaldekning	18,0 %	16,5 %
Kjernekapitaldekning	19,0 %	17,4 %
Kapitaldekning	20,9 %	19,3 %
Uvektet kjernekapitaldekning (Leverage ratio (LR))	8,4 %	8,4 %
Kapitaldekning for morbanken uten forholdsmessig konsolidering Beløp i tnok	31.12.2019	31.12.2018
Kjernekapital		
Eierandelskapital	1 089 863	1 089 863
Overkursfond	98 497	98 497
Hybrid kapital	100 000	100 000
Utjevningfond	395 844	304 508
Sparebankens fond	1 646 336	1 492 221
Annen egenkapital	15 579	17 875
Balansført egenkapital	3 346 120	3 102 964
Balansført egenkapital som ikke inngår i ren kjernekapital	-88 509	-62 942
Fondsobligasjoner (hybridkapital) inkludert i bokført egenkapital	-1 191	-100 000
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-100 000	-986
Fradrag for vesentlige og ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-584 392	-566 502
Ren kjernekapital	2 572 027	2 372 534
Fondsobligasjoner	100 000	100 000
Fradrag for vesentlige og ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-3 303	-3 282
Kjernekapital	2 668 724	2 469 252
Ansvarlig lånekapital	250 889	250 549
Fradrag for ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-5 946	-6 054
Ansvarlig kapital	2 913 667	2 713 747
Risikovektet beregningsgrunnlag		
Kreditrisiko	12 736 869	11 955 980
Operasjonell risiko	1 129 511	1 049 381
CVA-tillegg (motpartsrisiko derivater)	20 707	16 126
Totalt beregningsgrunnlag	13 887 086	13 021 487
Kapitaldekning		
Ren kjernekapitaldekning	18,5 %	18,2 %
Kjernekapitaldekning	19,2 %	19,0 %
Kapitaldekning	21,0 %	20,8 %
Uvektet kjernekapitaldekning (Leverage ratio (LR))	10,1 %	10,2 %

Bufferkrav	31.12.2019	31.12.2018
Bevaringsbuffer	347 177	325 578
Motsyklisk buffer	347 177	260 463
Systemrisikobuffer	416 613	390 694
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	1 110 967	976 735
Minimumskrav til ren kjernekapital	624 919	585 967
Tilgjengelig ren kjernekapital	836 141	809 956

Skjema for offentliggjøring av sammensetningen av ansvarlig kapital for morbanken Sparebanken Telemark – se vedlegg, Pilar 3 per 31.12.2019 excel.

Spesifikasjon av risikovektet kredittrisiko	31.12.2019	31.12.2018
Lokale og regionale myndigheter	48 672	15 645
Institusjoner	252 912	197 454
Foretak	1 325 235	1 174 533
Massemarked	1 746 413	2 032 209
Pantesikkerhet i eiendom:		
- Pantesikkerhet i boligeiendom	5 825 995	5 492 545
- Pantesikkerhet i næringseiendom	2 803 959	2 410 528
Forfalte engasjementer	107 007	62 092
Obligasjoner med fortrinnsrett	46 261	62 671
Andeler i verdipapirfond	8 622	7 037
Egenkapitalposisjoner	374 844	335 458
Øvrige engasjementer inkl utsatt skatt	196 949	165 806
Sum kredittrisiko	12 736 869	11 955 980

Tabeller vedrørende bufferkrav og spesifikasjon av kredittrisiko – risikovektet gjelder morbank.

Kreditteksponering etter standardmetoden viser at boligkategorien er den største kategorien i beregningsgrunnlaget. Den inngår i eiendoms-kategorien og vektet med 35 % av eksponering. Foretak vektet med 100 %. Massemarkedet består hovedsakelig av resteksponering fra personmarkedet, som ikke faller inn under boligkategorien, samt mindre foretak. I kapitaldeknings-sammenheng vektet massemarkedet med 75 %.

Ren kjernekapitaldekning morbank er beregnet til 18,5 (18,2) %, kjernekapitaldekning til 19,2 (19,0) % og kapitaldekningen er beregnet til 21,0 (20,8) %. Forholdsmessig konsolidert er ren kjernekapitaldekning beregnet til 18,0 (16,5) %, kjernekapitaldekning til 19,0 (17,4) % og kapitaldekning til 20,9 (19,3) %.

Per 31.12.2019 er minste- og bufferkrav til pilar 1 for Sparebanken Telemark 16,0 % (kapitaldekning) av risikovektet beregningsgrunnlag, i beløp 2.222 mnok for morbank, og 2.787 mnok forholdsmessig konsolidert. Inkludert pilar 2-kravet er minste- og bufferkravet på 18,2 %, i beløp 2.527 mnok og 3.170 mnok for henholdsvis morbank og forholdsmessig konsolidert.

Tilgjengelig ansvarlig kapital per 31.12.2019 utover minste- og bufferkrav utgjør for morbanken 692 mnok og 847 mnok forholdsmessig konsolidert.

For ren kjernekapital er minstekravet til ren kjernekapital for Sparebanken Telemark 12,5 % etter pilar 1, i beløp 1.736 mnok for morbank og 2.177 mnok forholdsmessig konsolidert. Inkludert pilar 2 er minstekravet på 14,7 %, i beløp 2.041 mnok for morbank, og 2.561 mnok forholdsmessig konsolidert.

Tilgjengelig ren kjernekapital per 31.12.2019 utover minimumskrav utgjør for morbanken 836 mnok, og 583 mnok forholdsmessig konsolidert.

Som følge av endring i systemrisikobuffer ble det med virkning for 31.12.2019 innført SMB kapitalrabatt for små og mellomstore selskaper med engasjement inntil 15 mnok. Samtidig ble Basel I gulvet fjernet for IRB banker. Endringen i SMB rabatten og effekten av fjerning av Basel I gulvet for Sparebanken Telemark er en økt ren kjernekapitaldekning forholdsmessig konsolidert på 1,7 % poeng herav 0,4 %-poeng SMB rabatt.

Risiko- og kapitalstyring

Overordnet risikoprofil

Risikostyring i Sparebanken Telemark er en prosess for å identifisere, håndtere og følge opp risikoer slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens valgte risikoprofil. Risikostyringen skal støtte opp under strategisk utvikling og måloppnåelse for derved å medvirke til finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring.
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- Å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatte forretningsstrategi, dog slik at de til enhver tid strategiske kapitalmål oppfylles.
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad.
- Utnyttelse av mulig synergi og risikospredning.
- Hensiktsmessig organisering.
- Etterlevelse av lover og regler i hele organisasjonen.

Organisering og organisasjonskultur

Sparebanken Telemark er opptatt av å ha en sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. En mangelfull organisasjonskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. Sparebanken Telemark har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert og gjort kjent i hele organisasjonen.

Kontroll- og styringsstruktur

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring er bankens rammeverk basert på ulike elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer banken på.

Styret har ansvaret for å påse at banken har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettingene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i banken.

Bankens risikoutvalg består av tre styremedlemmer. Risikoutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret i Sparebanken Telemark med det formål å foreta mer grundige vurderinger av utpekte saksområder og rapportere til styret. Risikoutvalget skal overordnet gjennom sitt arbeid påse at risiko- og kapitalstyringen i banken støtter opp under bankens strategiske mål og forsvarlig formuesforvaltning. Ved manglende konkret utpeking av saksområder skal utvalget selv prioritere saksområder ut i fra hensynet bak opprettelsen av slikt utvalg og særlig denne instruks.

Administrerende banksjef har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Det betyr at administrerende banksjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i banken, og at risikoeksponeringen overvåkes. Administrerende banksjef er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Risikostyring og Compliance har ansvaret for videreutviklingen av rammeverket for risikostyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Leder risikostyring og compliance er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikobildet, samt å følge opp at banken etterlever gjeldende lover og forskrifter. Leder risikostyring og compliance rapporterer til både administrerende banksjef og styre.

Internrevisjonen overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Banken har valgt KPMG som internrevisor, og dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer organisasjonsmessig til styret. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger om forbedringer i bankens risikostyring blir løpende fulgt opp i banken.

Kredittutvalg – Banken har to typer kredittutvalg. Sentralt kredittutvalg (SKU) som er administrasjonens høyeste bevilgningsorgan og lokalt kredittutvalg (LKU) som er høyeste bevilgningsorganer innenfor henholdsvis bedriftsmarked (LKU BM) og personmarked (LKU PM). Sentralt kredittutvalg drøfter diverse temaer av strategisk karakter på kredittområdet til støtte for linjeavdelingene (BM/PM). Dette gjelder priser, rammer innenfor bransjer etc. Sentralt og lokalt kredittutvalg bevilger kreditter innenfor utvalgenes fullmakt i henhold til gjeldende bevilgningsreglement og behandler/forbereder bevilgnings-saker som skal innstilles overfor et høyere beslutningsorgan.

Rammeverk for risikostyring

Risikostyring i Sparebanken Telemark er en prosess for å identifisere, håndtere og følge opp risikoer slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens valgte risikoprofil.

Bankens risikoområder blir vurdert løpende, og strategi og policy som dekker alle risikoområder blir gjennomgått og vedtatt av styret årlig.

Banken skal ha moderat risikoprofil på kredittrisiko. Alle andre risikoområder skal ha lav risiko.

Følgende risikoområder er definert for banken:

- Kredittrisiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Likviditetsrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Forretnings- og strategisk risiko

Rapportering og oppfølging

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller administrerende banksjef. Bankens overordnede risikoeksponeringer og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til ledelsen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av leder risikostyring og compliance.

Administrerende banksjef og leder for risikostyring og compliance foretar også en årlig gjennomgang av internkontroll og operasjonell risiko og rapporterer resultatet av gjennomgangen til styret.

Compliance (etterlevelse)

Banken er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover, forskrifter og interne retningslinjer.

Effektive virkemidler for å oppnå etterlevelse i organisasjonen er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen.
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover, forskrifter og interne retningslinjer.
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover, forskrifter og interne retningslinjer.

Kapitalstyring, finansiell framskrivning og kapitalallokering

På grunnlag av bankens strategiske mål bilde utarbeides det årlig en kapitalplan for de påfølgende tre år for å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Kapitalplanen skal ta hensyn til framskrivning av bankens finansielle utvikling for de kommende tre årene. Disse framskrivningene beregnes både i forventet scenarioer og i et scenario som viser en situasjon med alvorlig økonomisk tilbakeslag. Administrasjonen og styret gjør en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig og tilpasset bankens nåværende og fremtidige risikoprofil samt strategiske mål bilde.

Kapitalallokering og avkastning på risikojustert kapital er viktige strategiske måleparametere i den interne styringen av Sparebanken Telemark.

Beredskapsplaner

Å forholde seg til risiko er en av kjerneoppgavene til banken. Dette vil over tid kunne påføre banken større uventede tap, selv om banken har gode risikostyringssystemer og prosesser. En slik situasjon vil kunne medføre alvorlig press på kapitaldekning, likviditet og drift. Sparebanken Telemark har på bakgrunn av dette utarbeidet beredskapsplaner på nevnte områder. Formålet med beredskapsplanene er å synliggjøre bankens strategi for å avverge fallende kapitaldekning og håndtere en eventuell krisesituasjon. Beredskapsplanene har forankring i bankens strategi. Oppdatering av beredskapsplanene forekommer etter behov.

Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

Styret har ansvaret for ICAAP prosessen i banken, og beslutter risikotoleranse, kapitalbehov og kapitalplan. Risiko- og kapitalvurderingsprosessen skal sikre at banken har en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av risikonivå og at kapitaldekningen er tilpasset bankens virksomhet og risikoprofil.

Prosessene skal være fremoverskuende og basert på betryggende metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. ICAAP er derfor en integrert del av bankens strategiprosess og er viktig beslutningsgrunnlag for:

- Strategi
- Målbilde
- Kapitalplan

Hensikten med ICAAP prosessen er å vurdere risiko- og kapitalstyringen i banken, overordnede styringsparametere og styringsmål for risiko, samt kvaliteten på bankens rutiner.

Utgangspunktet for risiko- og kapitalvurderingen er mål og ambisjoner fastsatt i bankens strategiplan og øvrige styringsdokumenter.

Bankens prosesser knyttet til kapitalvurderingen er basert på kvantifisering av risiko og beregning av kapitalbehov for de vesentlige risikoområdene.

Kvantitative analyser av risikoer suppleres med kvalitative vurderinger.

Sentralt i vurderingen av bankens langsiktige kapitalbehov og kapitalbuffer er scenarioanalyser. Med utgangspunkt i økonomiske utviklingstrekk utarbeides det scenarioer for fremtidig økonomisk utvikling. Det utarbeides også scenarioer for forventet utvikling samt stress scenario basert på en alvorlig, men realistisk nedgangskonjunktur.

Scenarioanalysen beregner effektene på resultat, balanse, kapital, likviditet samt ulike nøkkeltall over en tre års periode. Med bakgrunn i kvalitative vurderinger samt modeller og metoder, identifiseres og beregnes risiko og kapitalbehov for de ulike risikoer.

Analyse av enkeltrisikoe vil, sammen med scenarioanalysene og andre vurderinger, danne grunnlag for hvilken kapital og kapitalbuffer banken bør ha.

ICAAP prosessen er en kontinuerlig prosess gjennom året, og dokumenteres minimum en gang i året med en egen ICAAP rapport. Vesentlige endringer i eksterne eller interne rammebetingelser og forutsetninger, metoder eller andre forhold som vil påvirke kapitaldekningen, vil medføre en oppdatering av ICAAP rapporten.

Sparebanken Telemark skal ha og har en moderat risikoprofil. Bankens målsetting er å opprettholde en god soliditet for å sikre en langsiktig god tilgang til innlån fra kapitalmarkedene. Styret har i sin strategi lagt vekt på å styrke bankens soliditet med høy ren kjernekapital, lav risiko i verdipapirporteføljen og god likviditet.

Styring og kontroll av risiko

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Den største finansielle risikoeksponeringen til Sparebanken Telemark er kredittrisiko i utlånsporteføljen.

Sparebanken Telemark bruker statistiske modeller utviklet i SpareBank 1 Alliansen som grunnlag for beregning av risiko og kategorisering av kredittporteføljen. Med bakgrunn i

modellene kategoriseres kundene i følgende undergrupper; laveste, lav, middels, høy og høyeste risiko, samt misligholdte engasjementer. Banken etterstreber å prise kredittrisiko og har etablert prismatriser basert på risikoklassifiseringssystemet. Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittrisiko. Styret gjennomgår jevnlig bankens finansstrategi hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og per utsteder. Hovedvekten av bankens obligasjonsportefølje er verdipapirer for å tilfredsstille LCR kravene.

Figur 3 – Risikoklassifiseringssystemet

Risikoklassifiseringssystemet baserer seg på hovedkomponentene som vist nedenfor:

Styring og kontroll

Kredittrisikoen styres gjennom bankens overordnede strategi, kredittpolicy, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.

Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål og rammer for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kredittfullmakt til administrerende banksjef innenfor visse rammer. Administrerende banksjef kan videre delegerer fullmakter. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

Overvåkning av kredittrisikoen skjer gjennom risikoklassifiseringssystem utviklet i samarbeid med SpareBank 1 Alliansen hvor de enkelte kunder klassifiseres på bakgrunn av betjeningsevne, soliditet og sikkerhet. Den risikomessige utviklingen

i porteføljen følges opp månedlig, med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), beregning av forventet tap, økonomisk kapital og risikoustert avkastning.

Det er styrets vurdering at bankens kredittrisiko er moderat.

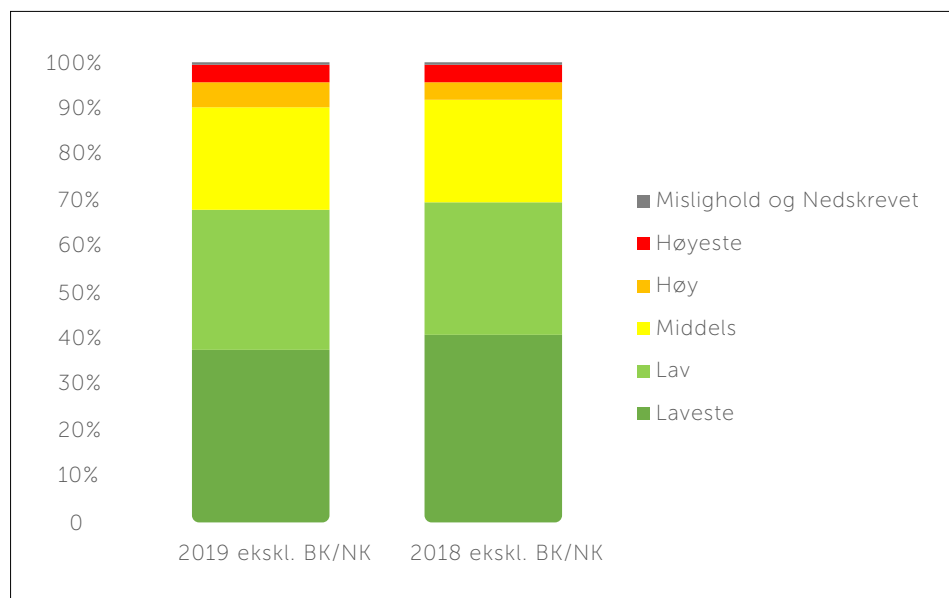
Porteføljefinformasjon

Banken benytter en risikomatrix hvor hver kunde tildeles en risikogruppe basert på kundens risikoklasse målt med PD og sikkerhetsklasse målt med sikkerhetsdekning.

Tabellene og figurene under viser utvalgte hovedtrekk ved porteføljens sammensetning og utvikling. Ytterligere informasjon finnes i bankens årsrapport for 2019 note 7-14.

Kvaliteten i porteføljen vurderes som god. Totalt sett tilfredsstillende om lag 68 % bankens interne retningslinjer for klassifisering som laveste eller lav risiko, herav 81 % av personmarkedsporteføljen og 44 % av bedriftsmarkedsporteføljen.

Figur 4 – Prosentvis fordeling av brutto utlån innenfor de ulike risikogruppene (ekskl. SB1 Bolig- og Næringskreditt)

For ytterligere informasjon se bankens årsrapport for 2019 note 7c.

Tabell 2 - Brutto utlån inkl. SB1 Bolig- og Næringskreditt AS fordelt på sektor og næring

Morbank		Beløp i tnok	Konsern	
31.12.2018	31.12.2019		31.12.2019	31.12.2018
255 923	314 972	Primærnæringer	314 972	255 923
272 016	256 166	Bygg og anlegg	256 166	272 016
375 344	385 763	Varehandel, hotell og restaurant	385 763	375 344
230 341	149 053	Transport og kommunikasjon	149 053	230 341
3 628 496	3 982 588	Eiendomsdrift	3 959 624	3 598 632
1 408 352	1 516 788	Eiendomsdrift borettslag	1 516 788	1 408 352
508 233	437 367	Tjenesteytende næring	437 367	508 233
157 254	206 944	Finansiell og offentlig sektor	206 944	157 254
368 884	394 718	Øvrige næringer	394 718	368 884
7 204 844	7 644 359	Sum bedriftsmarked	7 621 395	7 174 980
14 259 468	15 121 251	Personmarked	15.121.251	14 259 468
21 464 312	22 765 610	Sum brutto engasjement	22 742 646	21 434 448
8 412 377	9 028 889	Lån overført til SpareBank1 Boligkreditt	9 028 889	8 412 377
800 541	798 399	Lån overført til SpareBank1 Næringskreditt	798 399	800 541
30 677 230	32 592 899	Brutto engasjement inkl. kredittforetak	32 569 935	30 647 366

Eksposeringen mot personmarked utgjør 74,1 (74,0) % av total portefølje inkl. kredittforetak. Banken vurderer risikoen knyttet til denne delen av porteføljen som lav, både som følge av lav misligholdsansynlighet og som følge av at pantstillelse hovedsakelig foreligger i fast eiendom.

Eksposering mot eiendomsdrift og eiendomsdrift borettslag utgjør 73,3 (70,3) % av bedriftsmarkedsp porteføljen inkl. overført til SpareBank 1 Næringskreditt. Fordelingen mellom person- og bedriftsmarkedet er relativt stabil over tid. Om lag halvparten av veksten i personmarkedet overføres fortløpende til SpareBank 1 Boligkreditt AS.

Banken har avtale om overføring av utlån til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. Rammen for overføring er på henholdsvis 35 % og 5 % i forhold til brutto utlån før overføring til kredittforetak. Bankens styre mener at overføring til kredittforetak iht. disse rammene er innenfor et akseptabelt nivå og ikke vil svekke bankens attraktivitetsverdi i forhold til eksterne fundingpartnere. Per 31.12.2019 utgjorde porteføljen overført til kredittforetak totalt 9.827 (9.213) mnok som utgjør ca. 30 % av brutto utlån før overføring til kredittforetak. Fordelt på boligkreditt 9.029 (8.412) mnok og næringskreditt 798 (801) mnok.

Beløp og utregninger er basert på konserntall.

Tabell 3 - Brutto utlån ekskl. SB1 Bolig- og Næringskreditt AS fordelt etter geografisk tilhørighet

Brutto utlån fordelt på geografiske områder	Konsern	
	31.12.2019	31.12.2018
Grenland * ¹	14 195 044	13 827 830
Midt og Øst Telemark * ²	3 774 929	3 483 961
Øvrige Telemark	582 837	484 480
Utenfor Telemark	4 189 836	3 638 177
Sum totalt engasjement fordelt på geografiske områder	22 742 646	21 434 448

*¹ Grenland består av kommunene Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan.

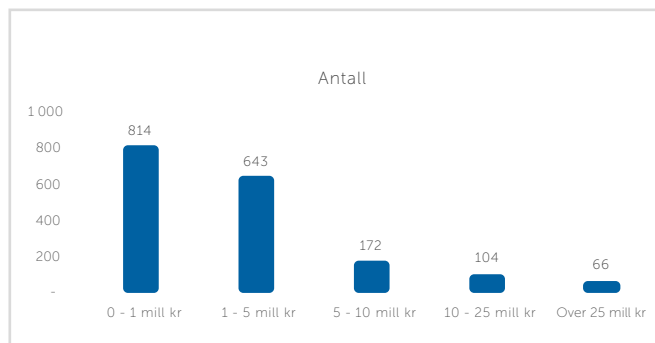
*² Midt og Øst Telemark består av kommunene Nome, Midt-Telemark og Notodden.

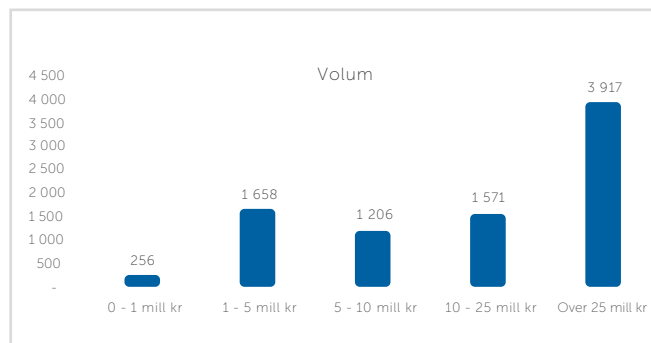
Den geografiske fordelingen er stabil sammenlignet med fjoråret, og vi ser at 82 (83) % av bankens eksponering er knyttet opp til markedsområder i Telemark. Dette er i samsvar med bankens visjon om å være banken for Telemark og telemarkinger.

Figurene under viser brutto utlån til bedriftsmarkedet (BM) fordelt etter engasjement størrelse (mnok).

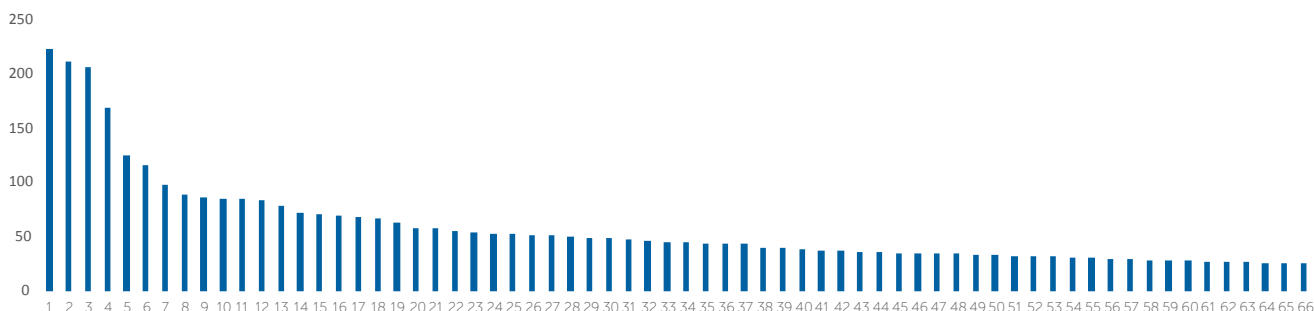
Figur 5 - Antall kunder i volumgruppene

Figur 6 - Utlån BM gruppert etter volum

Figur 7 – Engasjementer over 25 mnok

Fordelingen viser at banken har 66 (62) kunder med engasjement over 25 mnok, sortert etter størrelse. Det utgjør til sammen om lag 3,9 mrd nok, om lag 46 (44) % av totale utlån til BM. Av disse kundene er 15 (14) borettslag, som i beløp utgjør 616 (581) mnok.

Tabell 4 – Aldersfordeling på forfalte beløp på utlån og overtrekk på kreditt/innskudd

Konsern					
31.12.2019 Beløp i tnok	Under 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	over 91 dager	Totalt
Personmarked	7 896	514	269	3 169	11 848
Bedriftsmarked	4 660	124	-	9 471	14 256
Sum	12 556	638	269	12 640	26 103
31.12.2018 Beløp i tnok	Under 30 dager	31-60 dager	61-90 dager	over 91 dager	Totalt
Personmarked	3 734	650	74	2 782	7 239
Bedriftsmarked	2 447	3 662	3	9 705	15 817
Sum	6 181	4 311	77	12 487	23 056

Beløp er fordelt på antall dager etter forfall som ikke skyldes forsinkelser i betalingsformidlingen. Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

Sparebanken Telemark har rutiner og retningslinjer knyttet til oppfølging av misligholdte engasjement og jobber stadig med å forbedre disse.

Tap på utlån og garantier

Tapsanslaget lages kvartalsvis, og bygger på data i datavarehuset som har historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen, utlån, kreditt og garantier. Tapsestimatene beregnes basert på 12 måneders og livslang sannsynlighet for kundens mislighold (probability of default – PD), lånets tap ved mislighold (loss given default – LGD) og lånets eksponering ved mislighold (exposure at default – EAD).

Definisjonen av mislighold under trinn 3 (se under) er sammenfallende med intern risikostyring og kapitalkravgeregninger. Her anvendes 90 dagers overtrekk som et viktig kriterium for mislighold (regelverk IFRS). Kriteriene for vesentlig økning i kredittisiko beskrives i trinn 1 og 2 under. Vesentlig økning i kredittisiko måles for det enkelte utlånet. Tapsavsetningen i trinn 2 og 3 beregnes og rapporteres i grupper av finansielle instrumenter. For utlånsporteføljen skilles det mellom person – og bedriftsmarkedet.

Trinn 1

Dette er startpunkt for alle finansielle eiendeler omfattet av den generelle tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittisiko enn ved førstegangsinnregning får en avsetning til tap som tilsvarer 12 måneders forventet tap. I denne kategorien ligger alle eiendeler som ikke er overført til trinn 2 eller 3.

Følgende kriterier må være oppfylt for at det ikke har skjedd en vesentlig økning i kredittisiko:

- PD er mindre enn doblet fra innvilgelse, og/eller
- PD < 1,25 %

Trinn 2

I trinn 2 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittisiko siden førstegangsinnregning, men hvor

det ikke er objektive bevis på tap (risikoklasse er ikke J eller K). For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Avgrensning mot trinn 1 avhenger av om det har skjedd en vesentlig økning i kredittisiko, med mindre dette kan tilbakevises. Vesentlig endring i kredittisiko inntreffer dersom betaling er forsinket med 30 dager uavhengighet av nivået på PD eller eiendeler knyttes til kunder som har kommet på watchlist. Kundene på watchlist har som hovedregel en vesentlig økning i kredittisiko dersom PD er minst doblet siden innvilgelse, og PD er høyere enn 1,25 %.

Følgende kriterier må dermed være oppfylt for at det skal ha skjedd en vesentlig økning i kredittisiko:

- PD er minst doblet siden innvilgelse, og
- PD > 1,25 % eller
- minst 30 dagers forsinket betaling

Trinn 3

I trinn 3 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittisiko siden innvilgelse, og hvor det er objektive bevis på tap på balansedato. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Banken har definert at det er objektive bevis for tap når et utlån er i mislighold (risikoklasse J eller K). Denne definisjonen er i tråd med definisjonen som gjelder for intern risikostyring og for regulatorisk kapitalkravgeregning for IRB-bankene.

Mislighold defineres som følgende:

- 90 dager overtrekk og beløp over 1.000 kroner
- Tapsavsetning/konstatert
- Konkurs/gjeldsordning

Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstaterte.

Tabell 5 - Oversikt over balanseført tapsavsetning per 31.12.2019 og 31.12.2018

Balanseført tapsavsetning Beløp i tnok	Konsern			Total
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	
Balanse 01.01.2019	30 777	30 391	59 435	120 603
Avsetning til tap overført til Trinn 1	18 549	-10 485	-8 064	
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-14 533	2 657	-1 204	
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-234	-3 776	4 010	
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	16 607	5 121	980	22 707
Økning i måling av tap	5 548	12 112	19 062	36 722
Reduksjon i måling av tap	-23 742	-3 468	-913	-36 342
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-7 281	-6 099	-4 392	-17 773
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger	-5	-14	-4 246	-4 265
Balanse 31.12.2019	38 765	26 438	56 449	121 652
herav bedriftsmarkedet	31 450	9 098	42 588	83 136
herav personmarkedet	7 315	17 340	13 861	38 516

Balanseført tapsavsetning Beløp i tnok	Konsern			Total
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	
Balanse 01.01.2018	34 444	33 420	56 742	124 605
Avsetning til tap overført til Trinn 1	9 226	-4 945	-4 281	
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-2 185	4 827	-2 642	
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-365	-4 368	4 734	
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	13 134	5 745	737	19 616
Økning i måling av tap	2 473	13 116	11 373	26 961
Reduksjon i måling av tap	-17 714	-8 007	-1 474	-27 194
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-8 230	-9 391	-2 754	-20 375
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger	-5	-6	-3 000	-3 011
Balanse 31.12.2018	30 777	30 391	59 435	120 603
herav bedriftsmarkedet	23 100	14 422	45 768	83 290
herav personmarkedet	7 677	15 969	13 667	37 313

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konsern.

For ytterligere informasjon i forhold til tap på utlån og garantier vises det til bankens årsrapport note 10.

Konsentrasjonsrisiko

Ved beregning av risikoen i utlånsporteføljen, og kapitalbehov i tilknytning til det, benyttes modeller utviklet av Kompetansesenter for kreditt (KFK) i SpareBank 1-alliansen. Under pilar 1 beregnes kredittisiko etter Standardmetoden, mens det under pilar 2 beregnes kredittisiko basert på Rundskriv 12/2016. I rundskrivet utdyper Finanstilsynet hvordan de ser på og beregner ulike elementer under pilar 2. KFK sine modeller er tilpasset Finanstilsynets rundskriv.

Konsentrasjonsrisiko er et element i den samlede kredittisikoen som defineres som risikoen for tap som følge av konsentrasjon mot store kunder, bransjer og/eller geografiske områder. Basert på en vurdering av bankens kredittportefølje beregnes det et ytterligere kapitalbehov knyttet til bankens konsentrasjon innenfor enkeltbransjer og store engasjementer. Videre er det

hensyntatt kapitalbehov knyttet til forventet vekst i person- og bedriftsmarked.

Metoden som er benyttet til å beregne konsentrasjonsrisikoen for enkeltkunder i porteføljen tar utgangspunkt i målt konsentrasjon basert på Herfindal-Hirschman indeksen (HHI), som er et mål på størrelsen av enkeltlåntakerne i forhold til resten av utlånsporteføljen. Beregning av HHI baserer seg på bevilget engasjement på enkeltkunder.

Bransjerisiko beregnes også etter samme metode som enkeltkunder. Det legges til grunn at det kan oppnås diversifiseringseffekter grunnet ulik usystematisk risiko i ulike bransjer. En portefølje med sterke konsentrasjoner i en bransje, kan være mer utsatt for tap enn en fulldiversifisert portefølje.

I forbindelse med Finanstilsynets rundskriv 12/2016 skal vurdering av kapital med hensyn til vekst beregnes som et tillegg i pilar 2. Banken har benyttet modell fra KFK tilpasset Finanstilsynets rundskriv 12/2016 til å beregne kapitalbehov knyttet til høy utlansvekst. Beregningen resulterer ikke i et kapitalbehov.

Banken har marginalt/ noe konsentrasjonsrisiko på innskudds-siden hvor bankens 10 største kunder utgjør om lag 4 % av totale innskudd. Innskudd som ikke inngår i garantiordningen utgjorde ved utgangen av året i underkant av 20 % av bankens samlede innskudd. Innskuddsporteføljen er diversifisert og store innskudd er i all hovedsak bundet på 31 dager. I en situasjon hvor deler av denne innskuddsmassen tas ut og banken må refinansiere i markedet kan det påløpe en ekstrakostnad.

Styring og kontroll

Det arbeides kontinuerlig med å integrere ICAAP i bankens arbeid for risikoidentifikasjon, forbedret målstyring og i budsjett-prosessen. ICAAP- beregningene søkes bl.a. benyttet til overordnet kapitalallokering for kredittområdet innenfor personmarked og bedriftsmarked, spesielt knyttet til konsen-trasjonsrisiko og høy utlansvekst.

Det er i bankens ICAAP beregnet kapitalbehov i forbindelse med konsentrasjonsrisiko for enkeltkunder og enkelt næringer/ bransjerisiko.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at Sparebanken Telemark ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere nødvendige økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader. Likviditetsrisiko antas å kunne oppstå som følge av en eller flere hendelser som medfører problemer for banken å refinansiere utstedt gjeld.

Hovedmålet for banken er å opprettholde bankens overlevelsessevne i en normalsituasjon, uten ekstern finansiering i 12 måneder. I tillegg skal banken overleve minimum 90 dager i en «stor stress» situasjon uten tilgang på funding fra kapitalmarkedet.

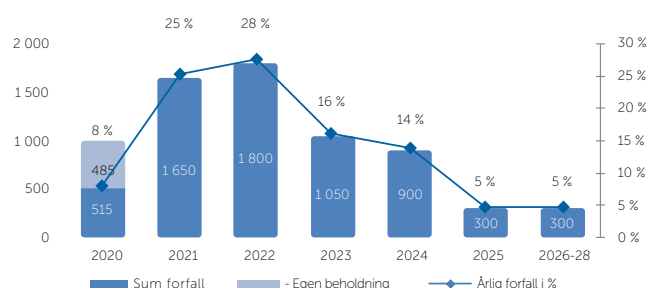
Styring og kontroll

Styringen av bankens finansieringsstruktur tar utgangspunkt i bankens overordnede likviditetsstrategi som blir utarbeidet og vedtatt av styret årlig. Likviditetsstrategien gjenspeiler bankens moderate risikoprofil. Likviditetsrisikoen er redusert gjennom spredning av finansiering på ulike markeder, kilder og løpetider. Bankens styre har vedtatt en likviditetspolicy som blant annet inneholder beredskapsplaner og stresstester.

Banken styrer sin likviditetsrisiko gjennom måltall for kundeinn-skudd i forhold til brutto utlån, andel langsiktig kapitalmarkeds-finansiering og krav til egenkapital, samt krav til lengden på den tidsperioden hvor banken skal være uavhengig av ny finansiering fra markedet. I praksis skjer likviditetsstyringen gjennom likviditetsprognoser, valg av løpetid på bankens inn-lån, inngåelse av avtaler om trekkrettigheter, overføring til SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og deponering av verdipapirer mot låneadgang i Norges Bank. Ytterligere informasjon finnes i bankens årsrapport for 2019 note 17.

Porteføljefinformasjon

Figur 8 – Forfallsstruktur ekstern funding inkl. ansvarlig lånekapital per 31.12.2019 (mnok)

Likviditetsutvikling

Likviditeten i Sparebanken Telemark har vært tilfredsstillende i 2019. LCR påser at bankene holder nok likviditet til å dekke netto utbetalinger i et stress scenario over 30 dager. Det er vedtatt at banker av vår størrelse minimum skal ha LCR på 100 %. Bankens beregnede likviditetsbuffer (LCR) per 31.12.2019 var på 141 (173) %, som er godt over lovfastsatt minimumskrav, og med en gjennomsnittlig LCR på 155 (243) % for 2019.

Gjennomsnittlig løpetid på langsiktig obligasjonsfinansiering var ved utgangen av 2019 på 2,9 (3,1) år. Banken har også gjennom 2019 søkt å redusere likviditetsrisikoen ved å legge til rette for bruk av alternative finansieringskilder. Overføring av lån til SpareBank 1 Boligkreditt AS og Næringskreditt AS er fortsatt det viktigste tiltaket ref. omtale i avsnittet om likviditetsrisiko – styring og kontroll.

Ved utgangen av 2019 hadde banken tilstrekkelig med likviditet og reserve til å fortsette sin aktivitet i over 12 måneder uten tilførsel av ekstern likviditet. Sensitivitetsanalyser i forhold til bankens likviditetsrisiko rapporteres periodisk til bankens styre og ledelse. I tillegg er det etablert en beredskapsplan for håndtering av likviditetskriser.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde.

Sparebanken Telemark hadde en innskuddsdekning på balansen på om lag 70 % ved utgangen av året. Banken har en ramme som sier at innskuddsdekningen på balansen skal være minimum 65 %, og med et mål på 75 %. Innskuddsdekning inkludert overført til kredittforetak var ved utgangen av året på 49,4 (49,1) %.

Banken følger daglig og aktivt opp styringen av likviditetsrisikoen. Dette innebærer at regulatorisk minimumsnivå til forsvarlig likviditetsstyring skal overholdes til enhver tid.

Det er styrets vurdering at bankens likviditetsrisiko er lav.

Et evt. kapitalbehov beregnes med utgangspunkt i bankens stresstest hvor man ser på merkostnader som oppstår ved dyrere funding som ikke helt eller delvis kan overføres til utlånsporteføljen.

Det beregnes ikke kapitalbehov for likviditetsrisiko under pilar 2.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler på verdipapirer som renter, kredittverdighet, valuta og verdipapirkurser.

Markedsrisiko knyttet til renterisiko oppstår som følge av at rentebærende eiendeler og forpliktelser har ulik gjenstående rentebindingstid.

Den totale renterisikoen kan splittes i fire elementer:

- Basisrisiko
- Administrativ renterisiko
- Rentekurverisiko
- Spreadrisiko

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingaktiviteten.

Bankens styre har vedtatt rammer for den totale renterisikoen både med hensyn til basisrisiko og rentekurverisiko. Banken styrer renterisikoen mot det ønskede nivå på plasseringer og innlån gjennom rentebindingen, samt ved bruk av rentederivater.

Finansielle instrumenter

Banken har inngått sikringsforretninger som sikrer banken for svingninger i rente på henholdsvis innlån og utlån hvor det er avtalt fast rente. Sikringsinstrumentene er ikke balanseført da de på balansedagen er ansett å være effektive. Instrumentene sikrer virkelig verdi av balanseførte eiendeler og gjeld. Mer-/mindreverdi på instrumentene motsvares av tilsvarende mer-/mindreverdi på sikringsobjektene (utlån, innskudd og innlån).

Basisrisiko er den verdiendring som finner sted på bankens eiendeler og gjeld når hele rentekurven parallellforskyves. Det tas ikke hensyn til administrativ renterisiko ved beregning av basisrisiko.

Administrativ renterisiko er effekten av at det i praksis vil gå noe tid fra en renteendring inntreffer i markedet og til banken har fått justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum seks ukers varslingsfrist ved renteøkning på utlån til kunder og åtte uker ved rentereduksjon på innskudd. I våre beregninger er det beregnet med åtte ukers varslingsfrist både på innskudd og utlån.

Rentekurverisiko er risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike tidsbånd ved en renteendring, ved å måle bankens netto renteeksponering innenfor de ulike tidsintervallene.

Spreadrisikoen er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende som de underliggende referanserentene, for eksempel statsrentene eller swaprentene.

Kredittrisiko rentebærende verdipapirer

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer innebærer også kredittrisiko. Bankens beholdning av rentebærende verdipapirer omfatter hovedsakelig verdipapirer utstedt av den norske stat, banker, kredittforetak og store industriforetak med høy kredittverdighet.

Styret gjennomgår jevnlig bankens finansstrategi hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og per utsteder.

Samlet kapitalbehov knyttet til spreadrisiko i likviditetsporteføljen er beregnet iht. beregningsmetode i Finanstilsynets rundskriv 12/2016 – vedlegg 3.

Renterisiko bank- og verdipapirporteføljen

Ved en endring i markedsrenten kan Sparebanken Telemark parallelt gjennomføre renteendringer for alle balanseposter knyttet til bank- (innskudd og utlån) og verdipapirporteføljen. Basert på risikobildet per 31.12.2019 ville den økonomiske konsekvens av renteøkning på 2 %-enheter utgjøre en renteinntekt på om lag 4,7 (9,5) mnok på årsbasis for hele bankens balanse.

Per 31.12.2019 hadde banken fastrenteutlån på 1.733 (1.615) mnok målt til virkelig verdi.

Kursrisiko aksjer

Aksjerisiko består av markedsrisiko knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter, inkludert derivater med egenkapitalinstrumenter som underliggende element. Plasseringer i aksjefond og kombinasjonsfond medregnes under aksjerisikovurderingen.

Beholdning av aksjer i datterselskaper og tilknyttede selskaper holdes utenfor markedsrisikoberegningen. Risiko for disse postene beregnes under eierrisiko.

Risikofaktoren eksponering måles som størrelsen på tapspotensialet i et stresstestscenario hvor markedsverdien av aksjene faller med 45 %. I vurderingen av risikofaktorene risikospredning og markedslivviditet foretas det påslag på 10 % i tapspotensialet som beregnes under eksponering.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for tap som følge av endringer i valutakurser. Bankens valutarisiko er knyttet til kontantbeholdningen. En eventuell valutarisiko betegnes som uvesentlig. Banken formidler valutalån gjennom annen bank til kunder som ønsker lån i utenlandsk valuta. Risiko for tap i denne sammenheng vurderes som uvesentlig.

Markedsrisiko knyttet til verdipapirporteføljen er vesentlig høyere enn faktisk risiko i porteføljen. Kapitalkravet for markedsrisiko bestemmes av den risikoramme som styret har fastsatt, og som p.t. er høyere enn faktisk risiko i porteføljen.

Styring og kontroll

Markedsrisikoen måles og overvåkes på bakgrunn av styrevedtatte rammer. Rammene gjennomgås og fornyes på årlig basis. Risikoen kontrolleres hovedsakelig gjennom oppfølging av både risikoeksponeringer mot vedtatte rammer og løpende analyser av utestående posisjoner. Sparebanken Telemark sine posisjoner i forhold til rammer rapporteres periodisk til styret.

Det er styrets vurdering at bankens markedsrisiko er lav. Sparebanken Telemark beregner ikke kapitalbehov under pilar 1 da banken ikke har noen handelsportefølje.

Det er ikke benyttet statistiske modeller for beregning av risikojustert kapital for markedsrisiko. Kapitalbehovet under pilar 2 beregnes med utgangspunkt i enkle stresstester. Kapitalbehovberegningene tar utgangspunkt i styrevedtatte rammer for eksponering. Stresstestnivåene er delvis basert på finanstilsynets risikobaserte tilsynsdokumenter for evaluering av markedsrisiko og en skjønnsmessig vurdering basert på markedsmessige endringer. Med utgangspunkt i vedtatte rammer og faktisk eksponering er det beregnet kapitalbehov for markedsrisiko.

Beholdning av aksjer i datterselskaper og strategiske eierskap i SpareBank 1 Alliansen holdes utenfor markedsrisikoberegningen. Risiko for disse postene beregnes under eierrisiko.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Definisjonen omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko og omdømmerisiko som må vurderes særskilt.

Operasjonell risiko kan oppstå som følge av:

- Menneskelig svikt og utilstrekkelige kompetanse.
- Manglende kvalitet i arbeidsprosesser.
- Svikt i IKT-systemer.
- Svake verktøy og målstyring.
- Uklar policy, strategi eller rutiner.
- Kriminalitet og interne misligheter.
- Andre interne og eksterne årsaker.

Modellbeskrivelse og anvendelse

Banken har en målsetting om å ha effektiv risikostyring og overvåking slik at hendelser forårsaket av operasjonell risiko ikke skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Det utføres årlig en risikoidentifikasjon, analyse og kvalitative vurderinger/kvantifisering av operasjonell risiko i alle vesentlige forretnings- og støtteprosesser i banken. Dette inkluderer vurdering og oppfølging av handlingsplaner for identifisert risiko.

Årlig utarbeides lederbekreftelser av risikostyringen i banken. Innenfor de enkelte fagområder (forretnings- og støtteprosesser) er det definert risikoer med tilhørende kontroll- og styringstiltak. Den enkelte leder gjør en vurdering av etterlevelse og kvalitetsnivå innen sitt ansvarsområde og rapporterer dette oppover i organisasjonen.

Banken benytter ProAware Hendelsesdatabase som registreringsverktøy i forbindelse med uønskede hendelser.

Styring og kontroll

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentligste av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet. Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå. Lederens viktigste hjelpemiddel i arbeidet er faglig innsikt og ledelseskompentanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingssystemer.

Styring av operasjonell risiko tar utgangspunkt i «Policy for risiko og kapitalstyring». Det utføres årlig en vurdering av operasjonell risiko i alle vesentlige forretnings- og støtteprosesser i banken. Dette inkluderer vurdering og oppfølging av handlingsplaner for identifisert risiko. Et systematisk arbeid med risikovurderinger og styringstiltak bidrar til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet.

Avdeling for risikostyring og compliance har ansvaret for

løpende uavhengig overvåking av bankens operasjonelle risiko. Det er styrets vurdering at bankens operasjonelle risiko er lav.

Under pilar 1 beregnes risikojustert kapital for operasjonell risiko etter basismetoden beskrevet i kapitalkravforskriften. Basismetoden har definert et kapitalkrav på 15 %. Risikojustert kapital beregnes som 15 % av gjennomsnittlige nettoinntekter siste 3 år.

Banken har ikke utviklet egne modeller for beregning av risikojustert kapital innenfor risikoområdet, men baserer seg på kvalitative vurderinger. Med bakgrunn i overnevnte styrings- og kontrollhandlinger mener styret at banken har tilfredsstillende kontroll. Det observeres ingen indikasjon på at bankens underliggende eksponering er større enn beregnet under basismetoden.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- og/eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeatferd.

Styring og kontroll

Forretningsrisikoen følges opp ved markedsanalyser av bankens priser på innskudd/utlån, kostnadsoppfølging, salgsbudsjetter personmarked/bedriftsmarked og øvrige forretningsområder, samt månedlig rapportering til ledelsen og styret av resultat og balanse. Ut fra dette mener banken å ha god kontroll på forretningsrisikoen.

Et evt. kapitalbehov knyttet til forretningsrisiko er beregnet med utgangspunkt i uventede inntekts- og kostnadssvingninger i ulike forretnings- og eller produktsegmenter. Det er ikke avsatt kapital i forbindelse med beregning av pilar 2 for forretningsrisiko, men i scenarioet «alvorlig økonomisk tilbakeslag» benyttes utfallet fra «stor tilbakegang».

Strategisk risiko

Strategisk risiko defineres som risikoen for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til drift, vekstambisjoner, inntreden i nye markeder, nye forretningsområder, strategiske eierskap, eller oppkjøp/ fusjoner.

Strategisk målbylde

Sparebanken Telemark skal være en lønnsom og solid bank som er attraktiv og har tillit hos sine kunder, samarbeidspartnere og medarbeidere. Bankens skal være blant de beste bankene i bruk av moderne kundebetjeningsløsninger, og ha et tilnærmet fullsortiment tilbud av bank- og forsikringsprodukter / tjenester, enten egenproduserte eller gjennom SpareBank 1-alliansen. Kundene skal oppleve at Sparebanken Telemark er den beste banken på nærhet i alle kanaler, lokal forankring, forståelse av

kundes behov, kompetanse og kommunikasjon. Det beregnes ikke kapitalbehov for strategisk risiko under pilar 2.

Eierrisiko

Eierrisiko defineres som risiko for tap av innskutt kapital eller nødvendig påfyll av ny kapital i strategiske eierselskaper som følge av den risikoen som det enkelte selskap påtar seg i sin drift. Strategiske eierselskaper defineres som selskaper hvor

Sparebanken Telemark har en vesentlig eierandel og vanlig innflytelse.

Gjennom Samarbeidende Sparebanker AS (SamSpar) er Sparebanken Telemark medeier i Sparebank 1 Gruppen AS. Deltakelsen i Sparebank 1 -alliansen er et strategisk valg og et fundament for bankens videre utvikling.

Tabell 6 - Vesentlige eierposter per 31.12.2019

Selskapets navn	Beløp i tnok	Eierandel i %	Kostpris	Markeds- verdi	Balansført verdi
SpareBank 1 Boligkreditt AS		4,7 %	539 170	539 304	539 304
SpareBank 1 Næringskreditt AS		4,4 %	90 706	91 205	91 205
SpareBank 1 SMN Finans AS		4,2 %	52 413	52 413	52 413
SpareBank 1 Kredittkort AS		3,9 %	35 107	35 018	35 018
SpareBank 1 Betaling AS		3,5 %	13 881	34 417	34 417
Øvrige SB1 aksjer og egenkapitalbevis			35 508	48 249	48 249
Andre aksjer og andeler			39 759	39 609	39 609
Sum aksjer, egenkapitalbevis og andeler			806 544	840 215	840 215

Ut ifra hensynet til likebehandling og forutsigbarhet har Finanstilsynet i brev av 14. desember 2017 og 23. april 2018 gitt sin vurdering og metode for beregning av pilar 2-krav knyttet til eierandeler i hel- og deleide forsikringsforetak. Banken har benyttet Finanstilsynets beregningsmetode for eierrisiko knyttet til SpareBank 1 Gruppen. Beregninger viser at det ikke foreligger et udekket kapitalbehov og det settes ikke av ekstra kapital for forsikringsforetaket.

Sparebanken Telemark har lagt til grunn sin forholdsmessige andel av konsoliderte foretaks pilar 2-krav for selskapene: SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, BN Bank ASA, SpareBank 1 Kredittkort AS og SpareBank 1 SMN Finans AS.

For øvrige strategisk eide selskaper (aksjer) gjøres det en vurdering av vesentlighet hensyntatt kapital medregnet under pilar 1. Totalt sett settes det ikke av ekstra kapital under pilar 2 for strategisk eide selskaper og datterselskaper.

Ytterligere informasjon rundt egenkapitalposisjoner finnes i bankens årsrapport for 2019 note 27 og 28.

Godtgjørelsesordninger

Styret har gitt retningslinjer og rammer for lønn og andre former for godtgjørelser til alle ansatte.

Retningslinjene skal bidra til å fremme og gi incentiver til god styring av og kontroll med virksomhetens risiko, motvirke for høy risikotagning og bidra til å unngå interessenkonflikter.

Banken har en generell ordning for variabel godtgjørelse som defineres inn under finansforetakslovens kapittel 15, «Godtgjørelsesordninger i finansforetak». Ordningen omfatter hele banken og gir ikke incentiveeffekt når det gjelder overtakelse av risiko.

Banken har en generell ordning innenfor følgende kriterier:

- Omfatter alle ansatte.
- Er basert på generelle kriterier og innebærer ikke skjønn i forhold til enkeltansatte.
- Skal ikke gi incentiveeffekt når det gjelder overtagelse av risiko.
- Skal utgjøre maksimalt 1,5 ganger månedslønn per ansatt per år.

For tiden har banken ikke ordninger med variabel lønn.

I tilknytning til notering av bankens egenkapitalbevis på Oslo Børs i 2018 tok ledende ansatte del i det generelle tilbudet til alle ansatte om å kunne kjøpe egenkapitalbevis for pålydende inntil 100.000 kroner med en rabatt på 25 % og en bindingstid på 2 år, med tilbud om lånefinansiering over lønn på 2 år.

Ytterligere tilbud om å kunne kjøpe egenkapitalbevis for pålydende inntil 150.000 kroner med en rabatt på 20 % og en bindingstid på 2 år.

Godtgjørelse til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for bankens risikoeksponering og ansatte med vesentlige kontrolloppgaver, til sammen 8 (9) personer, utgjør per 31.12.2019 (tall i tnok): Lønn 9.902 (10.569), naturalytelser 554 (582), pensjonskostnad 2.821 (2.973), lån 22.581 (22.436).

Det er beregnet et kapitalbehov for pensjonsforpliktelser i forbindelse med pilar 2-beregningene.

Diversifiseringseffekter

Diversifiseringseffekten skal vise den risikoreducerende effekten banken oppnår ved å arbeide innen flere risikoområder hvor det ikke kan påregnes å medføre uventede tap samtidig. Samlet risiko er et resultat av den målte risiko på de ulike områder og graden av samvariasjon mellom de ulike risikoene.

Det regnes som sannsynlig at det finnes diversifiseringseffekter mellom risikopåslagene i bankens kapitalberegninger, men det er for tiden ingen gode systemer som kan beregne størrelser på slike fradragseffekter.

Sparebanken Telemark har valgt en konservativ tilnærming og ikke tatt med eventuelle diversifiseringseffekter til fradrag ved utarbeidelse av samlet kapitalbehov.

Beregnet økonomisk kapital (pilar 2)

I tillegg til minstekrav til ansvarlig kapital etter pilar 1, krever pilar 2 i kapitaldekningsregelverket at banken gjennomfører en intern kapitalvurderingsprosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process - ICAAP) for å ta stilling til samlet kapitalbehov.

Det vurderte kapitalbehovet skal dekke risikoer som det ikke er tatt hensyn til i beregning av minimumskravet etter pilar 1.

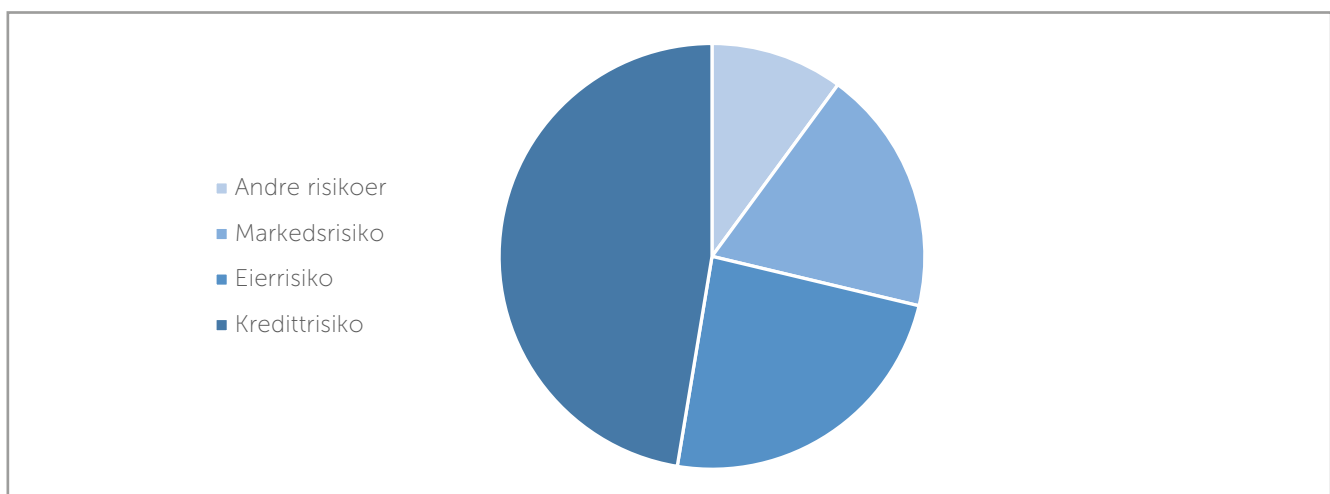
Sparebanken Telemarks vurderinger av risikonivå, kapitalbehov og kapitaldekning er beregnet med utgangspunkt i prognostisert balanse ved utgangen av 2019. Sparebanken Telemarks risiko tallfestes blant annet gjennom beregning av forventet tap og risikojustert kapital. For beregning av kredittrisiko benyttes modell utviklet av SpareBank 1 Alliansen. Modellen tar utgangspunkt i statistiske beregninger og baserer seg på at den

risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 % av mulige ventede tap. Beregning av risikojustert kapital for øvrige risikotyper baserer seg i større grad på kvalitative metoder.

Banken har gjennomført beregning av kapitalkrav knyttet til pilar 2 basert på prognostiserte tall per 31.12.2019, og med framskrivninger for årene 2020-2022. Beregningene er beheftet med usikkerhet, og er gjennomført i forkant av at Covid-19 krisen inntraff.

Økonomisk kapital beskriver hvor stort kapitalbehov banken mener å ha for å dekke den faktiske risikoen i bankens strategiske plan. For kredittrisiko er det lagt til grunn statistiske metoder for beregning av risikojustert kapital og kvalitative metoder kombinert med stresstester for de fleste øvrige typer risiko.

Figur 9 - Kapitalbehovet (pilar 2) fordelt på de ulike risikokategoriene for prognostisert 2019 (andel)

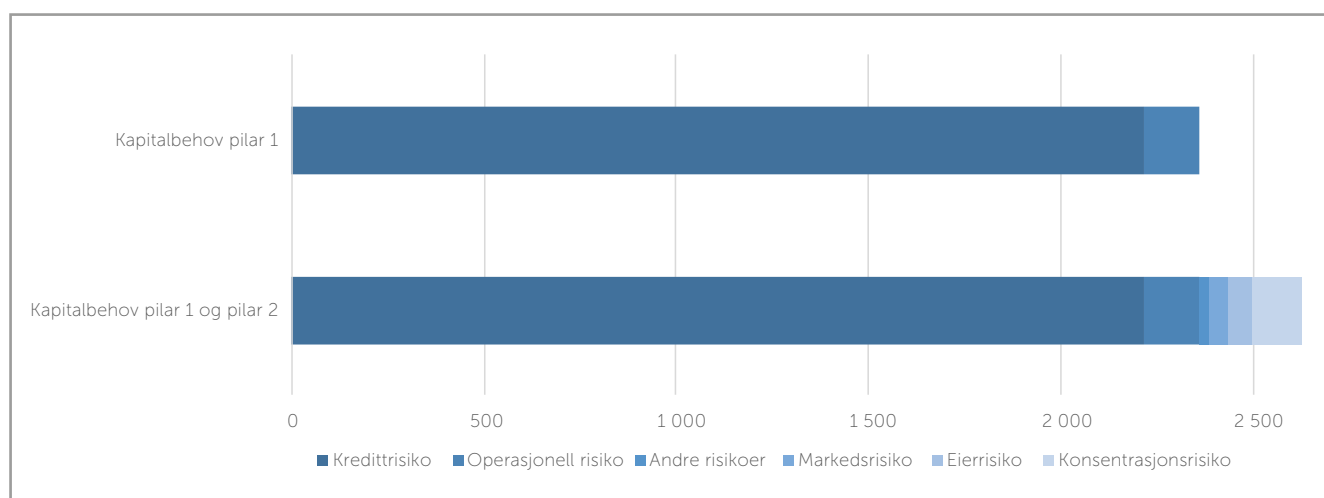
Figuren viser fordeling i forhold til vurdert kapitalbehov ved utgangen av 2019, hvorav konsentrasjonsrisiko innenfor enkeltforetak og bransje, samt eierrisiko utgjør den største andelen.

Sammenligning av regulatorisk og beregnet pilar 2-krav

Sparebanken Telemarks kapitaldekningsmål skal sikre at banken har tilstrekkelig kapital til å oppfylle myndighetskrav i forhold til kapitaldekningsreglene, samt ivareta vernet av bankens eiere og långivere.

Internt beregnet kapitalbehov er for pilar 1 og pilar 2 beregnet til om lag 2,6 mrd. nok ved utgangen av 2019. Figuren nedenfor viser kapitalbehovsberegningen for Sparebanken Telemark.

Figur 10 - Kapitalbehov pilar 1 og pilar 2 (mnok)

Kapitalmål og kapitalvurderinger

Resultater fra ICAAP prosessen gir føringer for risikotoleranse, kapitalbehov og de risikostrategier som vedtas av styret.

Gjennom ICAAP prosessen verifiseres det at:

- Banken har tilstrekkelig kapital til å tilfredsstillere regulatoriske krav og interne styringsmål til kjernekapitaldekning, kapitaldekning og kapitalbuffer.
- Banken har tilstrekkelige kapital og kapitalbuffer til å gjennomføre planlagt budsjett og strategiske tiltak uten at soliditetsmålet er truet.
- Banken i bunnen av en alvorlig, men realistisk nedgangs-konjunktur har en soliditet som ligger over regulatoriske minstekrav og interne styringsmål, og at det med stor grad av sannsynlighet kan gjennomføres tiltak for å bringe soliditeten tilbake til styringsmålene.

Bankens interne minimumskrav til ren kjernekapitaldekning er minimum 16,0 %, kjernekapitaldekning 17,0 % og kapitaldekning 19,0 %. Bankens interne fastsatte soliditetskrav inkluderer managementbuffer på 0,8 %-poeng. Banken har mål om uvektet kjernekapitalandel (LR) på 7,0 %.

Ved utgangen av 2019 hadde banken en ren kjernekapitaldekning på 18,0 (16,5) %, kjernekapitaldekning på 19,0 (17,4) % og kapitaldekning på 20,9 (19,3) % forholdsmessig konsolidert.

Banken er tilfredsstillende kapitalisert ut i fra den risiko som banken faktisk er eksponert mot og som det er avsatt kapital for under pilar 2, og i forhold til regulatoriske krav.

Vedlegg

Til dette dokumentet foreligger tabeller i et excel vedlegg.

Banken for Telemark og telemarkinger

Organisasjonsnummer: 937 891 334
Telefon: 915 02610

post@sb1telemark.no
sb1telemark.no

Postboks 188, 3901 Porsgrunn

Storgata 117, 3921 Porsgrunn